

Antropologická rekonstrukce podoby člověka podle lebky

Rekonstrukce podoby podle lebky je velmi zajímavou experimentální metodou, kterou používá antropologie a kriminalistika. Slučuje dohromady exaktní vědeckou práci a částečně i uměleckou invenci.

■ Eva DROZDOVÁ

Katedra antropologie,
Přírodovědecká fakulta
Masarykovy univerzity Brno

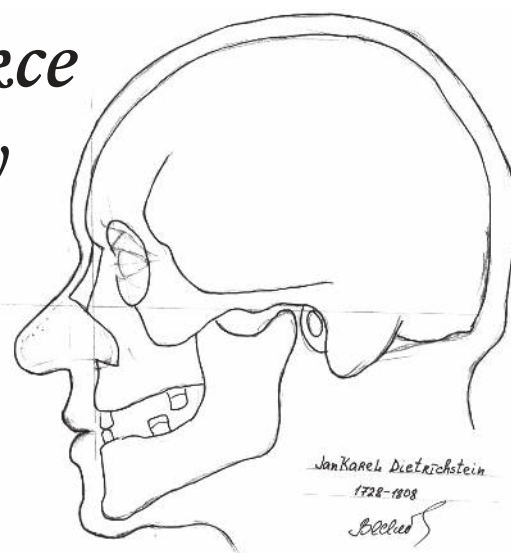
Že je možné podle rozměrů lebky člověka zrekonstruovat jeho podobu zaživa, objevil v první polovině 20. století ruský vědec, anatom a antropolog Michail Michailovič Gerasimov (1907–1970) (obr. 1). Zjistil, že některé rozměry lebky korelují s tloušťkou měkkých tkání. V roce 1950 založil v Moskvě v Ústavu etnologie (dnešní Ústav etnologie a antropologie) Laboratoř antropologické rekonstrukce. Její pracovníci dodnes jeho metodiku užívají a zdokonalují ji. Po Michailu Michailoviči Gerasimovovi začali provádět rekonstrukce podoby podle lebky i další školy v Německu, USA a Austrálii.

Existují dva způsoby antropologické rekonstrukce podoby: plastické (obr. 2) a grafická (obr. 3). Oba způsoby mají svá úskalí. Jedná se však o vědeckou metodu a tak

může rekonstrukci podoby vytvářet i člověk, který nemá výtvarné nadání. Metodika rekonstrukce podoby podle lebky je složitá a naučit se její technice trvá při intenzivním tréninku pod vedením zkušeného učitele minimálně půl roku.

Při provádění vlastní rekonstrukce je nutné v první řadě zrekonstruovat chrupavčitou část nosu, poté tvar oka a nakonec na lebku nebo diopetrografický nákras (podle toho jestli vytváříme plastickou nebo kresebnou rekonstrukci) nanést v některých antropometrických bodech standardní tloušťky měkkých tkání (obr. 4, 5). Tabulky tlouštěk měkkých tkání pro různá etnika jsou výsledkem dlouholeté práce pokračovatelů M. M. Gerasimova z Laboratoře antropologické rekonstrukce. Po provedení hrubé rekonstrukce následuje její dokončení, to znamená domodelování nebo dokreslení vlasů, uší, obočí, případně dobových detailů (šperků nebo oblečení) (obr. 6), a přizpůsobení kresby nebo plastiky věku rekonstruovaného člověka.

Rekonstrukce podoby je používána hojně v kriminalistice, k identifikaci neznámých kosterních pozůstatků a také v antropologii. V paleoantropologii jsou rekonstrukce vytvářeny proto, abychom si dokázali lépe představit vzhled našich předků (obr. 7). U prehistorických popu-

■ Obr. 4 Počáteční stádium grafické rekonstrukce podoby s rekonstrukcí chrupavčité části nosu, oka a nanesenou tloušťkou měkkých tkání.

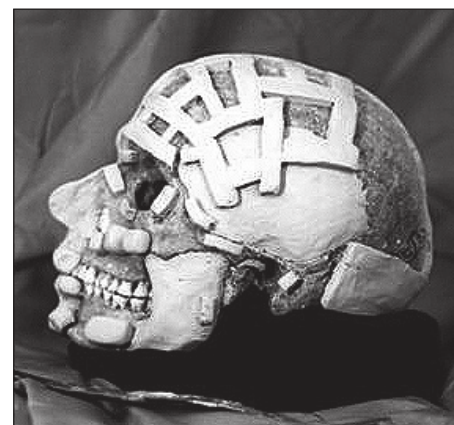
■ Obr. 10 Rekonstrukce podoby slovanského muže z hrobu č. 375 z pohřebiště u kostela na Pohansku u Břeclavi.

■ Obr. 1 Zakladatel Laboratoře antropologické rekonstrukce Ruské akademie věd v Moskvě, prof. Michail M. Gerasimov (1907 – 1970).

■ Obr. 5 Počáteční stádium plastické rekonstrukce podoby s nanesenými tloušťkami měkkých tkání v antropometrických bodech.

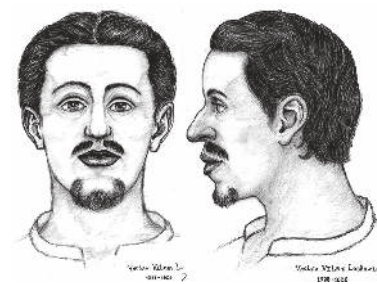
■ **Obr. 6**
Rekonstrukce
podoby
slovanského muže
z hrobu č. 212
z pohřebiště
u kostela na
Pohansku
u Břeclavi.

práci byly vytvořeny rekonstrukce podoby slovanských obyvatel z Pohanska u Břeclavi (**obr. 6, 9, 10**), byla vytvořena rekonstrukce podoby markraběte Jošta Lucemburského (pro výstavu a publikaci o moravských Lucemburcích). Nejrozsáhlejší spolupráce však byla navázána při výzkumu knížecí rodiny Dietrichsteinů z Mikulova na Moravě. Byly vytvořeny rekonstrukce podoby devíti členů rodiny a tak jsme si mohli udělat představu o podobě těch, u nichž se portrét nezachoval. Jednalo se např. o tříletého chlapce hraběte Raimunda Josefa Dietrichsteina (**obr. 11**) nebo mladého kapitána rakouské jízdy hraběte Josefa Františka Dietrichsteina (**obr. 12**) a dalších.

Antropologická rekonstrukce podoby je vědecká metoda, která má své hranice. Nedokáže podobu člověka rekonstruovat naprosto věrně. Při rekonstrukci podoby z kosterních pozůstatků nemáme totiž údaje o rozvoji tukové tkáně člověka, jehož podobu rekonstruuje. Laicky řečeno, rekonstruovaný obličej se podobá svému nositeli velmi vzdáleně, jako bychom dotyčného člověka viděli z dálky několika metrů.

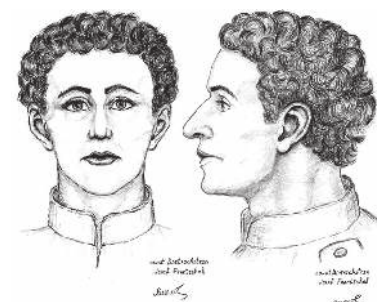
I přes některé své nedostatky je antropologická rekonstrukce velmi hojně užívána, zejména v kriminalistice, a také v historické antropologii, protože rekonstrukce podoby přibližují antropologické výzkumy veřejnosti.

■ **Obr. 3** Grafická rekonstrukce podoby barona Václava Viléma Popela Lobkovic (1598 – 1626).

■ **Obr. 11** Rekonstrukce podoby hraběte Raimunda Josefa Dietrichsteina (1679 – 1682).

■ **Obr. 12** Rekonstrukce podoby hraběte Josefa Františka Dietrichsteina (1780 – 1801), kapitána rakouské jízdy, který padl v bitvě u Hohenlinden.

■ **Obr. 9**
Rekonstrukce
podoby slovanské
ženy z hrobu
č. 101
z pohřebiště
u kostela na
Pohansku
u Břeclavi.

porovnat s dochovaným vyobrazením (**obr. 8**). Umožňuje také identifikovat portréty o kterých nevíme koho zpodobňují.

Pro rekonstrukci podoby je nejdůležitější, aby měla rekonstruovaná lebka co nejzachovalejší obličejovou část. Naprosto neporušené musí být nosní kůstky a očníce. Např. chybějící zuby lze domodelovat, rovněž lze dokreslit nebo domodelovat část mozkovny nebo další partie, zvláště pokud jsou bilaterálně souměrné a na jedné straně dobře zachovalé.

Katedra antropologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity v Brně, kde pracuje autorka tohoto článku, úzce spolupracuje s pracovníky Laboratoře antropologické rekonstrukce v Moskvě. Výsledkem této dlouholeté spolupráce je mnoho rekonstrukcí podoby jak sochařských, tak kresebných. Ve spolu-

■ **Obr. 2** Pohled do depozitáře Laboratoře antropologické rekonstrukce s plastickými rekonstrukcemi podoby.

■ **Obr. 7**
Rekonstrukce
podoby předků
člověka vytvořené
pracovníky
Laboratoře
antropologické
rekonstrukce.

■ **Obr. 8** Rekonstrukce podoby a portrét kněžny Karolína Maximiliána Dietrichsteinové, rozené z Proskova (1674 – 1734).

Literatura

- Lebedinskaya, G. V. 1998: Rekonstrukcija lica po čerepu (metodičeskoe rukovodstvo). Ruská akademie věd. Starý sad. Moskva.
- Drozdová, E. – Petrášková, J. 2001: Antropologický rozbor kosterních pozůstatků hraběte Josefa Františka Dietrichsteina a knížete Leopolda Ignáce Dietrichsteina. In: Nekuda, R. – Unger, J. (eds.): Ve službách archeologie II. Archeologický ústav AV ČR, Brno. Pp.: 45 – 85.
- Drozdová, E. – Beran, H. 2002: Identifikace kosterních pozůstatků knížete Waltera Xavera Dietrichsteina. In: Nekuda, R. – Unger, J. (eds.): Ve službách archeologie IV. Archeologický ústav AV ČR, Brno. Pp.: 45 – 70.
- Drozdová, E. – Veselovskaya, E. V. 2004: Rekonstrukce podoby členů rodiny Dietrichsteinů. In: Hašek, V. – Nekuda, R. – Ruttkay, M. (eds.) Ve službách archeologie V. Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, Geodril, Archeologický ústav, Slovenská akademie věd v Nitře. Pp.: 236 – 242.